

dr hab. Marcelina Zuber

Instytut Socjologii

Uniwersytet Wrocławski

Recenzja rozprawy habilitacyjnej *Koalicje pamięci. Dworek „Milusin” 1956-2000* oraz osiągnięć naukowo – badawczych dr Beaty Nessel - Łukasik w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Ogólna charakterystyka drogi zawodowej Habilitantki

Pani Doktor Beata Nessel - Łukasik uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w dziedzinie socjologii w roku 2010 na podstawie pracy *Oblicza samotności. B. Schulz, F. Kafka i S. Beckett w spektaklach teatralnych* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Aldony Jawłowskiej, recenzowanej przez dr hab. Annę Wieczorkiewicz i prof. dr hab. Henryka Jurkowskiego. Praca ta została opublikowana w formie książkowej w roku 2012 pod tytułem *Oblicza samotności. Bruno Schulz, Franz Kafka i Samuel Beckett w polskim teatrze lalek* przez wydawnictwo Sceny Lalkowej w Kwidzynie i zyskała pozytywne recenzje.

W latach 2011 – 2021 Doktor Nessel - Łukasik była pracownikiem Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, odpowiedzialnym za badania społeczne i projekty partycypacyjne w otoczeniu muzeum; w latach 2013 – 2020 stale współpracowała z Katedrą Socjologii Kultury Instytutu Filozofii i Socjologii w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie działającej pod kierunkiem prof. dr hab. Elżbiety Tarkowskiej, prowadząc zajęcia dydaktyczne oraz uczestnicząc w projektach badawczych prowadzonych przez tę jednostkę.

W latach 2017 – 2021 współpracowała z Narodowym Instytutem Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, angażując się w projekty badawcze, szkolenia z zakresu badań publiczności oraz tworzenie oferty dla osób starszych.

Od roku 2020 jest adiunktem w Zakładzie Socjologii Ogólnej i Badań Interdyscyplinarnych, Instytutu Filozofii i Socjologii Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w

Warszawie, zaangażowanym w realizowanie projektów badawczych i kierowanie nimi, a także w prowadzenie zajęć z szeroko rozumianej socjologii i antropologii kultury oraz seminarium licencjackiego.

Zainteresowania naukowe Habilitantki mieszczą się w ramach szeroko rozumianej socjologii kultury; funkcjonuje ona w kilku obszarach: socjologia, muzealnictwo, socjologia teatru/teatrologia. Ma ona w swoim dorobku również udział w inicjatywach o charakterze artystycznym; łączy działalność naukową ze współpracą z instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi i twórcami. Inspirując się postulatami nurtu socjologii zaangażowanej, realizuje procesy badawcze w oparciu o aktywne uczestnictwo w badanych zjawiskach, a efekty pracy naukowej wdraża w instytucjach kultury.

Recenzja monografii *Koalicje pamięci. Dworek „Milusin” 1956-2000*, wydanej w ramach serii *Współczesne Społeczeństwo Polskie wobec Przeszłości* (t. 15, Wydawnictwo Naukowego Scholar 2023, s. 196), recenzje wydawnicze autorstwa prof. dr hab. Anny Landau-Czajki i prof. dr. hab. Andrzeja Szpocińskiego, wskazanej jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 Ustawy o Nauce i Szkolnictwie Wyższym (Dz.U. 2023 poz. 742).

Monografia Doktor Beaty Nessel-Łukasik *Koalicje pamięci. Dworek „Milusin” 1956-2000* mieści się w obszarze socjologii pamięci oraz socjologii przestrzeni; sama autorka określa jej cel jako „refleksję nad więziotwórczym działaniem nowych nośników pamięci”(s.5). Książka została opracowana w oparciu o materiał empiryczny zgromadzony w ramach projektu, którego kuratorką była sama autorka, zrealizowany przez zespół Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku w latach 2017–2018 w ramach programu „Edukacja kulturalna 2017–2018”. Wzięło w nim udział 96 osób, w tym 89, które w latach 1956-2000 chodziły do Miejskiego Przedszkola nr 1, mieszczącego się wówczas w dawnym domu rodziny Piłsudskich; ich wspomnienia o dworku „Milusin”, głównym obiekcie muzeum, symbolu miasta, pełniącym wcześniej funkcję przedszkola, są przedmiotem analizy. Praca badawcza autorki jest ściśle powiązana z wdrażaniem koncepcji muzeum relacyjnego, opracowywanej na potrzeby Muzeum w Sulejówku, mającej na celu aktywizowanie i włączanie różnych przedstawicieli społeczności lokalnej we wspólne działania dla zbudowania wspólnoty wokół miejsca stanowiącego centralny punkt odniesienia dla tej zbiorowości, czyli dworku „Milusin”.

W Rozdziale I monografii , zatytułowanym *Przestrzeń w teraźniejszości*, tworząc ramy teoretyczne swojej pracy, Autorka analizuje istotne koncepcje poświęcone analizie społecznych i przestrzennych ram pamięci, a także prezentuje metodologię własnych badań. Odwołuje się do koncepcji klasycznych (między innymi Stefana Czarnowskiego, Emila Durkheima, Maurice'a Halbwachsa) oraz współczesnych (Aleidy i Jana Assmannów, Paula Connertona, Henri'ego Lefebvre'a). Przywołuje również jako istotne w budowaniu własnej koncepcji prace polskich badaczy (m.in. Elżbieta Tarkowska , Bohdan Jałowiecki). Wykorzystuje koncepcję triady przestrzennej autorstwa Lefebvra, zgodnie z którą możemy mówić o trzech różnych sposobach doświadczania przestrzeni: praktykach przestrzennych konstruujących materialną postać danego miejsca, reprezentacji przestrzeni, wprowadzających do obiegu społecznego określony system kodów i symboli oraz doświadczenia użytkowników– przestrzeni reprezentacji. Odwołuje się również do koncepcji Connertona, zgodnie z którą funkcjonują dwa porządki pamięci: pamięć typu umiejscowienie (locus) oraz pamięć typu pomnik (memorial). Zadaniem badawczym w jej pracy jest, „wychodząc od triady francuskiego socjologa i procesu budowania oraz tworzenia symboliki architektury domu Piłsudskich, wydobyć także te codzienne praktyki przestrzenne poszczególnych użytkowników, które mogły mieć wpływ na współczesną formę reprezentacji przestrzeni tego obiektu i jej relacyjność” (s. 32) . W oparciu o koncepcję Connertona analizuje „zebrane zapisy pamięci w przestrzennej ramie pamięci typu umiejscowienie (locus), a dopiero później w przestrzennej ramie pamięci typu pomnik (memorial), która – będąc zapisem pamięci pozbawionej niejednokrotnie osobistego kontekstu – umożliwi weryfikację narracji pod kątem nie tyle wpisania ich w pamięć zbiorową, co uznania za spoiwo dla wytwarzania poczucia wspólnoty” (s. 32) . W swoich badaniach Autorka wykorzystuje również kategorie pamięci komunikacyjnej i kulturowej - zadanie, jakie przed sobą stawia, to umożliwienie spotkania pamięci komunikacyjnej z kulturową, czasu historycznego ze społecznym.

W części poświęconej tworzeniu teoretycznej koncepcji badań własnych Autorka wykazuje się rozległą i ugruntowaną wiedzą w obszarze badań nad pamięcią oraz społecznym uwarunkowaniem postrzegania przestrzeni, a także bardzo wysokim poziomem kompetencji w analizie klasycznych i współczesnych, w tym najnowszych, wizji społecznych uwarunkowań postrzegania pamięci oraz przestrzeni. Fragment ten jest bardzo rzetelnie i szczegółowo dokumentowany.

Koncepcja badań empirycznych przedstawiona jest w rozdziale metodologicznym w sposób wyczerpujący, spójny i przekonujący. Autorka opiera się na relacjach 89 osób, mieszkańców

Sulejówka, którzy w różnych okresach byli wychowankami przedszkola znajdującego się w dworku Milusin. Materiał empiryczny został uporządkowany według następujących zasad: na początku – analiza całego zgromadzonego materiału dla wyeliminowania z zasobów pamięci autobiograficznej, następnie wielokrotne przejrzenie wszystkich transkrypcji, potem wydobywanie anomalii i „sieci wzajemnych powiązań”, które nie były brane pod uwagę na początku badań, a na końcu analiza relacji reprezentantów pięciu pokoleń wychowanków przedszkola (53 kobiety i 36 mężczyzn). Decyzje co do wyboru respondentów i gromadzenia materiału badawczego zostały podjęte z dużą samoświadomością metodologiczną i mają uzasadnienie z punktu widzenia koncepcji służących jako ramy teoretyczne pracy. Podobnie jak w pozostałych częściach pracy, są one bardzo bogato i szczegółowo dokumentowane.

Rozdział II monografii *Konteksty* poświęcony jest prezentacji trzech perspektyw, którymi można się posłużyć w analizie fenomenu Dworku Milusin /Przedszkola nr 1/Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Perspektywa historyczna pozwoliła na przedstawienie losów obiektu pełniącego obecnie funkcję muzeum, perspektywa kulturowa ukazuje budynek muzeum jako symboliczne repozytorium przeszłości: dwór polski z jego wszystkimi kulturowymi konotacjami, natomiast perspektywa biograficzna przedstawia Milusin jako istotny element indywidualnych relacji - ślad po życiu, które „musiało odejść”. Podobnie jak w poprzednich fragmentach, każdy wątek tych relacji jest bardzo dokładnie i kompetentnie dokumentowany. Kolejne rozdziały monografii poświęcone są analizie materiału empirycznego.

W Rozdziale III *Zbiorowość* Autorka przedstawia Sulejówek w perspektywie różnych kategorii jego mieszkańców: osób urodzonych w tym mieście i przedstawicieli ludności napływowej. Odwołując się do teorii Halbwachsa próbuje wskazać, „jaką pamięć o domu Piłsudskich uczestnicy i uczestniczki projektu odziedziczyli, a jaką sami wniesli do repozytorium pamięci ich wspólnoty”(s.94). Autorka nazywa swoje ujęcie „archiwistyką społeczną”.

W Rozdziale IV *Dziedzictwo* dr Nessel-Lukasik zajmuje się rekonstrukcją mechanizmów pamięci osób, które były wychowankami przedszkola. Przywołuje za Kają Kazimierską, Pierrem Norą i Paulem Ricoeurem koncepcję „demokratyzacji pamięci”, zauważając, że istotny jest również mechanizm „prywatyzacji pamięci”. Rekonstruuje różne mechanizmy przywracania pamięci, zastanawiając się, czy zjawisko niepamięci może być spowodowane bardzo młodym wiekiem respondentów, prymatem ich własnych doświadczeń nad zbiorowymi, czy też polityką historyczną II połowy XX wieku, która zaowocowała amnezją kulturową. Rozdział ten, a szczególnie jego fragment poświęcony strażnikom pamięci uważam za szczególnie interesujący i inspirujący.

W Rozdziale V *Czas* Autorka przedstawia mechanizm społecznego doświadczania czasu, prezentując wpływ czasu społecznego na pamięć autobiograficzną na podstawie doświadczeń grupy rówieśniczej, potem pokoleniowej, a w końcu w odniesieniu do wspólnoty losów społeczności lokalnej. Jej zadaniem w tym rozdziale jest wyjaśnienie, jak wyodrębnić się doświadczenia związane z wykształceniem się różnych czasów społecznych wpłynęło na powstanie pewnych wiązek wspomnień, ale także pewnego rodzaju legendy w badanej zbiorowości (s. 125).

W Rozdziale VI *Miejsce* znajdują się analizy poświęcone doświadczaniu przestrzeni; Autorka przywołuje obecne w relacjach byłych wychowanków przedszkola istotne dla nich miejsca, miejsca, wokół których wytworzyły się nowe praktyki oraz te punkty, w których spotykają się narracje muzealne z doświadczeniami byłych przedszkolaków. Szczególnie istotny wydaje się tu fragment poświęcony analizie mechanizmu spotykania się dwóch wymiarów pamięci: pamięci typu umiejscowienie i pamięci typu pomnik.

Rozdział VII *Wspólnota* poświęcony jest prezentacji wniosków z analizy materiału empirycznego ze szczególnym uwzględnieniem zadania praktycznego, jakim jest tworzenie i organizowanie funkcjonowania Muzeum Józefa Piłsudskiego jako muzeum relacyjnego, opartego na założeniu, że wokół muzeum gromadzą się i budują rozmaite wspólnoty, dla których to miejsce ma „wiele różnych tożsamości”. W procesie tworzenia muzeum relacyjnego istotna jest zarówno kwestia współistnienia warstw pamięci jak i poszerzania dostępności nowoczesnych muzeów dla różnych wspólnot pamięci. (s.166). Według Autorki, przestrzeń, wraz z czasem społecznym i społecznymi ramami pamięci jest jednym z najważniejszych czynników kształtujących interakcje różnych warstw pamięci. W przeprowadzonym przez nią studium przypadku udało się wykazać, że „doszło nie tylko do zetknięcia się ze sobą pamięci komunikacyjnej i pamięci kulturowej, ale także do wykształcenia się wokół obiektu-symbolu grupy, która z powodu swoich praktyk przestrzennych przekształciła go w obiekt społeczny, jak i w obiekt osobisty i relacyjny”. (s.171)

Oceniając monografię *Koalicje pamięci. Dworek „Milusin” 1956-2000* należy przede wszystkim odnotować istotność i wagę poruszanego w niej tematu, a także ścisły związek zrealizowanego projektu badawczego ze sferą praktyki społecznej. Autorka wykazuje się

ogromną kompetencją w dziedzinie szeroko rozumianej socjologii kultury, w tym przede wszystkim w obszarze socjologicznej refleksji nad społecznym uwarunkowaniem czasu i przestrzeni oraz społecznego funkcjonowania muzeów. Podkreślić należy prezentowaną w monografii konsekwencję w budowaniu koncepcji teoretycznej badań, stosowaniu ich w praktyce badawczej oraz na etapie prezentacji i analizy wyników, a także widoczny na każdym etapie ścisły związek między wizją teoretyczną wypracowaną w oparciu o wnikliwą analizę bardzo bogatej literatury przedmiotu a procesem badań empirycznych.

Na uwagę zasługuje połączenie rozległej wiedzy teoretycznej Habilitantki z opanowaniem warsztatu badawczego socjologa, a także wysoki poziom samoświadomości metodologicznej widoczny w procesie planowania badań i analizy ich wyników. Istotny jest też charakter realizowanego projektu: wnioski wynikające z badań mogą posłużyć do budowania Muzeum Józefa Piłsudskiego oraz innych muzeów zgodnie z zasadami muzeum relacyjnego. Warto również docenić sposób prezentowania materiału pochodzącego od respondentów: Autorka cytuje obszernie fragmenty wywiadów, pozwalając czytelnikowi zagłębić się w ich „światy”.

Stwierdzam, że monografia dr Nessel-Łukasik ***Koalicje pamięci. Dworek „Milusin” 1956-2000*** stanowi istotny wkład w rozwój dyscypliny.

Muzeum relacyjne

Jako istotny wkład w rozwój dyscypliny można bez wątpienia potraktować realizowany przez Habilitantkę w Muzeum Józefa Piłsudskiego projekt muzeum relacyjnego, tworzony wspólnie z Januszem Byszewskim. Muzeum relacyjne ma tworzyć wspólne pola spotkań z przedstawicielami otoczenia społecznego, różnymi metodami badawczymi i artystycznymi pracować nad stworzeniem przestrzeni wypełnionej twórczymi relacjami i doświadczeniami ważnymi dla wszystkich uczestników procesu budowania wspólnoty, praktykując sąsiedztwo, ma włączać w obszar swojej uwagi to, co jest obok, kierując swoją refleksję ku temu, co się wydarzy w przyszłości w oparciu o przeszłość i teraźniejszość.

W ramach tego projektu prowadzone były różnorodne badania empiryczne, ściśle powiązane z praktyką na polu kultury. Rezultaty tych działań zostały docenione nie tylko przez środowisko muzealników (nagroda Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla 2020), przez środowisko akademickie skupiające osoby współpracujące z muzeami w Polsce, które uznało muzeum relacyjne nie tylko za przykład wpływu działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki ale też za projekt nowatorski, przez interdyscyplinarne środowisko

badaczy muzeów w Polsce, które proces zrealizowany dla muzeum w Sulejówku postrzega jako przykład nowego głosu w debacie o sposobach działania w instytucjach kultury oraz, co szczególnie warto odnotowania, przez międzynarodowe środowisko skupiające się wokół kwestii sąsiedztwa i budowania relacji w oparciu o działania w przestrzeni publicznej, które w 2022 r. wpisało koncepcję muzeum relacyjnego do katalogu dobrych praktyk, opublikowanego w formie online podczas Triennale w Oslo. Działania Habilitantki w ramach tego projektu są bardzo interesującym przykładem realizowania zasad socjologii zaangażowanej.

Pozostałe osiągnięcia badawcze Habilitantki

Monografie

Oprócz książki zgłoszonej jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym dr Beata Nessel-Łukasik przesłała do oceny 4 monografie (jedna z nich: *Muzeum relacyjne. Przed progiem-za progiem*, napisana we współautorstwie z Januszem Byszewskim ukazała się w języku polskim i angielskim w roku 2020). Monografia *Oblicza samotności. Bruno Schulz, Franz Kafka i Samuel Beckett w polskim teatrze lalek* opublikowana w roku 2012 powstała w oparciu o pracę doktorską Habilitantki.

Na szczególną uwagę zasługuje według mnie opublikowana w roku 2022 monografia *Publiczność (w) muzeum* napisana we współautorstwie z Piotrem T. Kwiatkowskim i Joanną Grzonkowską. W pracy tej wykorzystano materiał empiryczny zgromadzony przy użyciu ilościowych i jakościowych metod w ramach projektu realizowanego w latach 2017/21. Respondentami byli muzealnicy, grupy publiczności oraz współpracownicy poszczególnych instytucji. Osobne rozdziały zostały poświęcone osobom dorosłym i starszym oraz dzieciom i ludziom młodym jako kategoriom publiczności muzeów. Rozdział I tej monografii zawiera interesującą i bardzo bogato dokumentowaną refleksję nad zmieniającą się rolą muzeów w społeczeństwie i kształtowaniem się publiczności muzeów. Znajduje się tam również bardzo dokładny przegląd literatury poświęconej badaniom nad publicznością muzeów. W tak rzetelnej analizie tego problemu może jedynie dziwić brak wzmianki o klasycznych już pracach Zbigniewa Żygulskiego.¹ Monografia dostarcza wielu danych na temat stosunku

¹ Kazimierz Żygulski, *Publiczność galerii malarstwa w Polsce: studium socjologiczne*, Poznań; Warszawa: 1975; Kazimierz Żygulski, *Publiczność muzeów historycznych w Polsce: studium socjologiczne*, Poznań; Warszawa, 1977; Kazimierz Żygulski, *The public in the Martyrdom Museum in Oświęcim: a sociological study*, Poznań 1977, Kazimierz Żygulski, *Reception of painting in Polish museums: a qualitative analysis*, 1974

badanych kategorii zbiorowości do muzeów i może służyć jako cenne źródło informacji dla muzealników oraz innych osób zajmujących się budowaniem relacji między muzeum a jego otoczeniem społecznym. Odnotować należy umieszczenie na końcu monografii, w formie aneksu, szczegółowych informacji o etapach prowadzenia badań w ramach projektu *Badania publiczności muzeów w Polsce w latach 2017-21* (s.261-299) oraz bardzo obszernej bibliografii.

Monografia *Muzeum relacyjne. Przed progiem-za progiem*, wydana w roku 2020 (ukazała się również wersji anglojęzycznej w tym samym roku) przygotowana we współautorstwie z Januszem Byszewskim, z udziałem Iwony Kurz, Roberta Supła i Bogny Świątkowskiej poświęcona przedstawieniu koncepcji muzeum relacyjnego, jest „próbą uchwycenia i zapisu kilkuletniego procesu krystalizowania się koncepcji i metod działania w otoczeniu nowo powstającego Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku” (s. 19). Zamieszczone w tej monografii rozdziały autorstwa Doktor Nessel-Lukasik poświęcone są przedstawieniu koncepcji muzeum relacyjnego i jego funkcji w otoczeniu społecznym i opisowi procesu budowania takiego muzeum wokół Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Należy podkreślić, że proces badawczy był realizowany jako równoległy z procesem tworzenia muzeum w Sulejówku jako „miejsca wspólnego”. Zauważyć też trzeba innowacyjność w postępowaniu badawczym: Autorka stosowała różnorodne, w tym partycypacyjne metody; można mówić w tym wypadku o jej działaniach jako bardzo udanym przykładzie action research. W monografii znajduje się bogata dokumentacja fotograficzna prowadzonych działań oraz aneks, zawierający plansze pokazujące różne formy aktywności uczestników badania i stosowane techniki.

Monografia *Oblicza samotności. Bruno Schulz, Franz Kafka i Samuel Beckett w polskim teatrze lalek*, powstała na podstawie doktoratu Habilitantki, jest pracą dojrzałą, niezwykle rzetelnie dokumentowaną i interesującą. Mieści się jednak w obszarze teatrologii i nie czuję się kompetentna do jej oceny.

Artykuły

Habilitantka opublikowała pięć rozdziałów w monografiach naukowych, w tym jeden we współautorstwie; tekst ten został przygotowany w języku angielskim. Jest również autorką ośmiu artykułów w czasopismach naukowych (w tym jeden we współautorstwie). Do oceny otrzymałam czternaście artykułów; trzy spośród nich mieszczą się na pograniczu socjologii teatru i teatrologii, kilka jest poświęconych opisowi procesu budowania muzeum w Sulejówku jako muzeum relacyjnego, w dwóch wykorzystano materiał empiryczny i wnioski z badań omówionych w monografii *Publiczność (w) muzeum* (są to: *W kręgu współpracowników.*

Muzeum jako odpowiedzialna instytucja wspólnototowórcza, Dorośli w muzeum. Perspektywa pracowników instytucji).

Z przesłanych mi artykułów na uwagę zasługuje opublikowany w „Zarządzaniu w kulturze” *Spółeczność lokalna w muzeum w świetle badań i praktyk*. Powstał on w oparciu o badania ilościowe i jakościowe, zastosowano w nim również innowacyjne metody badawcze.

Istotny według mnie jest również opublikowany w „Kulturze Współczesnej” artykuł *Wielość rzeczywistości. O nas i muzeum*, w którym Autorka, zgodnie z założeniami action research, przedstawia i analizuje działania wokół interaktywnej wystawy multimedialnej, która dała okazję do spotkań z lokalną społecznością reprezentującą różne środowiska i stworzyła przestrzeń do sytuacji twórczych, a także dała możliwość zweryfikowania pewnych założeń dotyczących budowania muzeum jako relacyjnego.

Interesującym i wnoszącym istotny wkład w rozwój refleksji nad społecznym funkcjonowaniem muzeów jest również napisany we współautorstwie tekst *Wykorzystanie konsultacji społecznych w procesie tworzenia muzeum partycypacyjnego*, który ukazał się w „Kulturze i Społeczeństwie”.

Wszystkie przesłane mi do oceny artykuły są bardzo bogato i rzetelnie dokumentowane, a te z nich, które powstały w oparciu o socjologiczne badania empiryczne świadczą o doskonałym opanowaniu warsztatu badawczego socjologa oraz o innowacyjności Habilitantki w poszukiwaniu i tworzeniu metod badawczych, zazwyczaj o charakterze partycypacyjnym. Artykuły Habilitantki były publikowane w wysokopunktowanych polskich czasopismach naukowych („Kultura i Społeczeństwo”, „Muzealnictwo”, „Kultura Współczesna”, „Zarządzanie w kulturze”).

Liczba cytowań Habilitantki wynosi 33, w tym 12 autocytowań, Indeks Hirscha 5.

Raporty

Spośród jedenastu raportów (w tym pięć powstałych na podstawie projektu „Publiczność muzeów w Polsce”) przygotowanych przez Habilitantkę, do oceny otrzymałam dwa: *Od-dźwięki. Muzeum Ziemi Błońskiej* oraz *ABC Muzeum dla seniorów*, redagowany przez Habilitantkę i zawierający jej tekst o obecności osób starszych w polskich muzeach. Za szczególnie interesujący uważam raport o Muzeum Ziemi Błońskiej, również projektowanym jako muzeum relacyjne. Celem działań opisywanych w raporcie było wykorzystanie sztuki w

budowaniu relacji między ludźmi zakorzenionymi w różnych kulturach: Muzeum jako nowotworzone miejsce ma stać się miejscem dla spotkania osób z Ukrainy z sąsiadami mieszkającymi w mieście od lat, przestrzenią, w której dawni i nowi mieszkańcy Błonia, w tym osoby z doświadczeniem uchodźstwa poczują, że są ważni. W raporcie znajdują się interesujące, wykonane na podstawie analizy wypowiedzi różnych kategorii mieszkańców Błonia, portrety miasta, mieszkańców i samego Muzeum, które pozwalają na stworzenie diagnozy stanu więzi społecznych w tym mieście. Zawiera on również rekomendacje dla dalszych działań zmierzających do przekształcania Muzeum w Błoniu w muzeum relacyjne.

Konferencje

Doktor Nessel-Łukasik aktywnie działa w środowisku naukowym: występowała na czternastu konferencjach naukowych; w tym jednej międzynarodowej, która odbyła się w Polsce. Ostatnio była członkiem komitetów organizacyjnych dwóch konferencji, w tym jednej międzynarodowej : *Wybory Kobiet. Obecność Polek na uniwersytetach w XX wieku*. Habilitantka uczestniczyła również w dziewięciu konferencjach, w tym dwóch międzynarodowych organizowanych w Polsce oraz w siedemnastu szkoleniach.

Projekty badawcze

Doktor Nessel - Łukasik brała udział w dwóch projektach finansowanych na drodze konkursu: w ramach programu miasta stołecznego Warszawy oraz w dofinansowanym z programu Mazowieckiego Instytutu Kultury.

W latach 2016-19 była członkiem Stowarzyszenia Muzealników Polskich, obecnie jest członkiem International Council of Museums. Odbyła praktyki zawodowe w Muzeum Narodowym w Warszawie, a także praktyki z zakresu dokumentacji i organizacji wystaw w Galerii Zachęta .

Od roku 2021 jest członkiem redakcji rocznika „Muzealnictwo”.

Recenzowała 3 prace naukowe, w tym jeden artykuł dla „Kultury i Społeczeństwa”.

W latach 2021-22 uczestniczyła w międzynarodowym projekcie German-Polish Museum Dialogue realizowanym przez Deutscher Museum Bund i Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Była też członkiem czterech zespołów realizujących projekty badawcze; badania były poświęcone problematyce miejsc pamięci oraz publiczności muzeów.

Od roku 2021 współtworzy artystyczno-badawczą Grupę Celową, w ramach której realizuje projekty społeczne i badania społeczne na terenie Mazowsza. Tę aktywność łączy z działalnością na polu kultury, dzięki współpracy z różnymi instytucjami kultury, realizując badania w ramach wspólnie projektowanych zadań lub w ramach własnych autorskich projektów. W latach 2011-2022 zrealizowała jedenaście projektów badawczych i edukacyjno-badawczych, z których większość stanowiły projekty autorskie, w których Habilitantka była kierownikiem projektu.

Doktor Nessel -Łukasik była w latach 2021,22, 23 członkiem jury w Konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla

Osiągnięcia dydaktyczne

Habilitantka prowadzi zajęcia z zakresu socjologii ogólnej, socjologii kultury, antropologii i badań społecznych, a także seminaria licencjackie. Należy podkreślić, że tematyka tych zajęć jest ściśle związana z realizowanymi przez nią projektami badawczymi, co pozwala studentom na zapoznanie się z warsztatem badawczym socjologa i wykorzystywanie doświadczeń oraz zgromadzonego materiału w przygotowywaniu prac licencjackich oraz wystąpień na konferencjach.

Doktor Nessel -Łukasik współpracuje z wieloma instytucjami i uczelniami wyższymi, realizując wykłady z zakresu sztuki oraz muzealnictwa. Dzięki temu utrzymuje stały kontakt z różnymi środowiskami zajmującymi się zarówno popularyzowaniem sztuki i nauki, jak i tworzącymi sieć podmiotów współpracujących w obszarze kultury (m.in. Mazowiecki Instytut Kultury, partner projektu stypendialnego Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Muzeum Historii Żydów Polskich Polin – organizator *Muzealnego think-thanku* i in.).

Jest też autorką istotnych publikacji o charakterze popularyzatorskim, dostępnych w formie drukowanej oraz on-line.

Otrzymała również liczne wyróżnienia: w tym, w roku 2012 stypendium twórcze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na wydanie pracy doktorskiej i promocję publikacji na: Międzynarodowym Festiwalu *ANIMO 2012*, Kwidzyn; na Międzynarodowym Festiwalu *Lalka też człowiek 2012*, Warszawa; w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie podczas wystawy *B. Schulz. Rzeczywistość przesunięta*; na spotkaniu towarzyszącym wystawie *Drohobycz artystów w Galerii Kordegarda* w Warszawie oraz w ramach cyklu *Spotkanie z*

książką, jaki jest realizowany przez Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.

W roku 2022 otrzymała nagrodę rektorską III stopnia w kategorii organizacja, a w roku ubiegłym stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w kategorii Zarządzanie kulturą i wspieranie rozwoju kadr kultury.

Podsumowując:

1. Stwierdzam, że monografia Doktor Beaty Nessel - Łukasik ***Koalicje pamięci. Dworek „Milusin” 1956-2000*** jest istotnym osiągnięciem naukowym w rozumieniu art. 219 Ustawy o Nauce i Szkolnictwie Wyższym (Dz.U. 2023 poz. 742) i wnosi istotny wkład w rozwój dyscypliny.
2. Istotny wkład w rozwój dyscypliny stanowią również efekty działań Habilitantki w ramach tworzenia koncepcji muzeum relacyjnego i jej wdrażania w funkcjonowaniu Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.
3. Pozostały dorobek świadczy o rozległej i ugruntowanej wiedzy Habilitantki, wysokim poziomie kompetencji teoretycznych oraz opanowaniu warsztatu badawczego socjologa i stanowi istotny wkład w rozwój dyscypliny.
4. Habilitantka jest bardzo aktywnym członkiem środowiska socjologicznego, polskiego i międzynarodowego środowiska muzealników oraz środowiska artystycznego. Istotne jest jej działanie w Stowarzyszenia Muzealników Polskich, a także w International Council of Museums.
5. Odnotować należy intensywne kontakty Habilitantki z otoczeniem społecznym, a także istotne prace wdrożeniowe.
6. Istotna jest także bogata i różnorodna działalność popularyzatorska Habilitantki.
7. Na docenienie zasługuje również wysoko oceniana działalność dydaktyczna Doktor Beaty Nessel-Łukasik, ściśle związana z realizowanymi przez nią projektami badawczymi i edukacyjno-badawczymi oraz jej istotna dla wielu środowisk działalność organizacyjna.

Stwierdzam spełnienie ustawowych przesłanek i popieram wniosek Doktor Beaty Nessel-Łukasik o przyznanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauk socjologicznych.

Marcelina Łubor